

Дроздова М. А.*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ МАКРООБРАЗУ МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

INDIVIDUAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS OF THE MACRO-IMAGE OF THE FUTURE OF UKRAINIANS IN CONDITIONS OF WAR

У статті представлені результати онлайн-дослідження (січень – березень 2024 р.) індивідуально-психологічних чинників макрообразу (образу навколишнього світу) майбутнього серед вітчизняних громадян в умовах війни. Вибірку утворили 572 респонденти віком 18 – 83 роки (у середньому – 35,6 р.; переважна більшість – жінки) з різних регіонів України. Використовувалися методики: «Шкала суб'єктивного благополуччя» Е. Дінера (SWLS), Шкала патріотизму з опитувальника «Громадянська ідентичність» І. Петровської, Шкала відкритості майбутньому К. Ботелли та ін. (OFS), опитувальник TIPI-UKR О. Клеманської та І. Галецької й авторська анкета з елементами шкалювання для вивчення макрообразу майбутнього у свідомості українців. Оцінки майбутнього стосувалися власного населеного пункту, України та світу в цілому. З'ясовано, що складові макрообразу майбутнього найбільше пов'язані з особистісними чинниками відкритості майбутньому, суб'єктивного благополуччя та патріотизму й значно менше – з показниками рис «Великої п'ятірки». Найбільше статистично вірогідних зв'язків отримано між усіма особистісними чинниками та мірою активності використання респондентами різних способів впливу на майбутнє України. Досить значна кількість кореляцій (найбільше з чинниками суб'єктивного благополуччя, патріотизму та відкритості майбутньому) виявлена відносно оцінок вірогідності різних воєнних, політичних та соціально-економічних здобутків у майбутньому. Найменше статистично вірогідних кореляцій отримано щодо рівня складнощів прогнозування майбутнього. Вони стосувалися чинників дружелюбності, добросовісності, суб'єктивного благополуччя та відкритості майбутньому. Серед змістових складових образу майбутнього пов'язаною з усіма особистісними чинниками виявилася лише частота використання творчості/саморозвитку як способу впливу на майбутнє України.

Ключові слова: особистість, уявлення, образ Я-майбутнього, індивідуально-психологічні чинники, війна.

The article presents the results of an online study (January – March 2024) of individual and psychological factors of macro-image (image of the world) of the future among domestic citizens in the conditions of war. The sample consisted of 572 respondents aged 18–83 (on average, 35.6 y.o.; the vast majority were women). The following methods were used: "Subjective well-being scale" by E. Diener (SWLS), the scale of patriotism from the questionnaire "Civic identity" by I. Petrovska, the scale of openness to the future by C. Botella, etc. (OFS), the TIPI-UKR questionnaire by O. Klemanska and I. Haletska, and the author's questionnaire with scaling elements for studying of macro-image of the future in Ukrainians consciousness. The assessments of the future concerned respondents' locality, Ukraine as a whole, and the global context. The study revealed that the components of the macro-image of the future were most strongly associated with personal factors, including openness to the future, subjective well-being, and patriotism. At the same time, their relationship with the "Big Five" personality traits was considerably weaker. The most statistically significant associations were observed between all personal factors and the degree of respondents' engagement in various activities aimed at shaping the future of Ukraine. A substantial number of correlations—primarily with subjective well-being, patriotism, and openness to the future—were also identified concerning expectations about the likelihood of different military, political, and socio-economic achievements. By contrast, the weakest statistical correlations concerned the perceived difficulty of predicting the future, which was linked to friendliness, conscientiousness, subjective well-being, and openness to the future. Among the substantive components of the future image, only the frequency of using creativity and self-development as strategies for influencing Ukraine's future was associated with all personality factors.

Key words: personality, perceptions, self-image of the future, individual and psychological factors, war.

Постановка проблеми. На тлі глобалізації, міжнетічних і міждержавних конфліктів, екологічних загроз тощо дослідження макрообразу (образу навколишнього світу) майбутнього постає актуальною проблемою психології. Особливо важливо вивчати бачення перспективи майбутнього серед вітчизняних громадян, які вже четвертий рік поспіль страждають від російської агресії. Як відомо, в екстремальних умовах макрообраз майбутнього набуває особливої змістової та динамічної специфіки. Дослідження цього образу в контексті його зумовленості індивідуально-психологічними чинниками дозволить глибше зрозуміти потреби, цінності, політичні

настановлення, стереотипи українців, що надасть більше можливостей для прогнозування змін у футурологічних уявленнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низка вітчизняних психологів і соціологів уже вивчала макрообраз майбутнього. Так, А. Коваленко та О. Рокета (2015) запропонували комплекс методів дослідження особливостей образу майбутнього України. Крім відносно традиційних (асоціативний тест, семантичний диференціал), використано методику візуалізації-колажування «Географія візуальних образів». Отримані дані дозволили виявити існування амбівалентного образу майбутнього кра-

їни (сповненого й негативними, й позитивними характеристиками) [11].

О. Дроздов (2018) досліджував специфіку геополітичних уявлень майбутнього у студентської молоді, що проживає в різних регіонах (“Донбас”, “Північний Схід”, “Київ-столиця”), та їхній зв’язок з показниками психологічної безпеки [2].

І. Остапенко (2022) виявила, що молоді люди (незалежно від статі та місцеперебування), візуалізуючи уявлення про майбутнє України, часто використовують медіаконтент, що містить національну символіку та культурні символи, зображення українських військових, з якими пов’язуються надії на мир, перемогу та відновлення територіальної цілісності держави; зображення повоєнної відбудови (міста з ультрасучасною інфраструктурою і транспортом). Також було виявлено демографічну специфіку уявлень про майбутнє. Так, у жінок, які залишилися в Україні, і чоловіків майбутнє країни більшою мірою пов’язується з розвитком української мови та культури, патріотизмом і почуттям гордості за країну, що здобуває перемогу. Натомість у жінок, які перебувають за кордоном, уявлення про майбутнє країни більш ідеалістичні та містять інші акценти (космополітизм, спрямованість на розвиток громадянського суспільства, розв’язання екологічних проблем, інтеграція в міжнародні інституції, почуття гордості за країну завдяки її самоствердженню в геополітичному просторі) [4].

В іншому дослідженні І. Остапенко з’ясовано, що молодь усіх регіонів вірить у щасливе майбутнє України. При цьому в уявленнях молоді простежуються нереалістичні очікування щодо повоєнного майбутнього, що можна пояснити певною незрілістю та браком життєвого досвіду; а можливо, нереалістичні очікування – це елемент самопідтримки як певний психологічний ресурс, який молоді люди актуалізують у воєнний час. Виявлено незначні між-регіональні відмінності в уявленнях молоді про майбутнє. Хоча загалом усі респонденти вірять у те, що після перемоги Україна стане однією з найбагатших і найвпливовіших країн світу, усе ж молодь Центру і Заходу вірить у це дещо менше, тоді як молодь Сходу – найбільше [7].

Вивченням громадської думки стосовно майбутнього власної держави традиційно регулярно займаються вітчизняні соціологи. Зокрема, низка соціологічних служб і установ відслідковує динаміку оптимістичності-песимістичності футурологічних уявлень українців під час російсько-української війни. У цьому контексті привертають увагу опитування 2022-2023 рр., що відображають перевагу оптимістичних уявлень українців [1; 5; 6; 9; 10]. Натомість з 2024 р. фіксується зростання песимістичних прогнозів [3]. Наприклад, дослідження КМІС 2025 р. вперше продемонструвало перевагу песимістичних (47% опитаних) уявлень загальнодержавного характеру над оптимістичними (43%) [8].

Відзначаючи цінність зазначених досліджень, наголосимо, що на сьогодні бракує психологічних розвідок щодо макрообразу майбутнього саме воєн-

ного періоду, а також праць, присвячених вивченню зумовленості цього образу особистісними чинниками. Саме тому **метою нашої статті** є дослідження індивідуально-психологічних чинників макрообразу майбутнього серед різних категорій громадян України в умовах російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні, яке проводилося наприкінці січня – на початку березня 2024 р. в Google Forms, взяли участь респонденти віком 18 – 83 роки (середній вік – 35,6; n=572 особи), серед яких 85,3% жінок (що властиво для вітчизняних онлайн-опитувань) і 14,7% чоловіків. За місцем перебування опитані поділялися на три групи: 1) за постійним місцем проживання (56,8%); 2) внутрішньо переміщені особи внаслідок війни (11,7%); 3) зовнішньо переміщені особи внаслідок воєнних дій (31,5%). За регіональним показником респонденти більшою мірою – вихідці з Чернігівської (44,1%), Київської областей та м. Києва (9,6%). Решта областей України (крім Донецької, Луганської, Запорізької та АР Крим, звідки не було жодного респондента) представлена поодинокими досліджуваними. Серед зовнішніх мігрантів найбільше опитаних перебувало в Німеччині (8%) та Польщі (5,6%).

У дослідженні використовувалися методики: «Шкала суб’єктивного благополуччя» Е. Дінера (SWLS), Шкала патріотизму з опитувальника «Громадянська ідентичність» І. Петровської, Шкала відкритості майбутньому К. Ботелли та ін. (OFS), опитувальник ТІРІ-UKR О. Клеманської та І. Галецької, а також авторська анкета з елементами шкалювання (для вивчення макрообразу майбутнього у свідомості українців). Усього пропонувалося 7 завдань, спрямованих на оцінювання за 10-бальною шкалою (де 1 – мінімальний, 10 – максимальний бал) відповідей респондентів щодо складнощів прогнозування майбутнього навколишнього світу, рівня оптимістичності уявлень про нього, рівня значущості майбутнього та уявлень про рівень гіпотетичного й реального впливу на майбутнє навколишнього світу. Причому майбутнє стосувалося власного населеного пункту, України та світу в цілому (тобто мікро-, мезо- та макрорівнів). Також опитані мали оцінити ступінь вірогідності ряду військових, політичних, соціально-економічних подій у майбутньому, а також міру активності використання різних способів впливу на майбутнє України.

Математико-статистична обробка даних здійснювалася за допомогою програми SPSS v23. Зокрема, вивчення зумовленості макрообразу майбутнього досліджуваних індивідуально-психологічними чинниками відбувалося шляхом процедури кореляційного аналізу (за Спірменом). Отримані результати наведено в таблиці 1. Проаналізуємо їх.

Щодо рівня складнощів прогнозування майбутнього навколишнього світу, була отримана порівняно незначна кількість статистично вірогідних зв’язків, загалом з такими чинниками, як: добросовісність, суб’єктивне благополуччя та відкритість майбутньому. Причому два останні показники обернено

Таблиця 1

Результати кореляційного аналізу особливостей макрообразу майбутнього та індивідуально-психологічних показників досліджуваних (за Спірменом)

№	Особливості макрообразу майбутнього	BF-1 Екстраверсія	BF-2 Дружелюбність	BF-3 Добросовісність	BF-4 Емоційна стабільність	BF-5 Відкр. нового досвіду	Суб'єкт. благополуччя	Патріотизм	Відкритість майбутньому
Рівень складнощів прогнозування майбутнього ...									
3.1	... власного населеного пункту		.138**	.188**			-.101*		-.117**
3.2	... України в цілому						-.102*		-.128**
3.3	... світу в цілому			.111**					
Рівень оптимістичності уявлень про майбутнє...									
3.4	... власного населеного пункту	.094*			.162**	.130**	.289**	.154**	.258**
3.5	... України в цілому				.102*	.123**	.194**	.265**	.235**
3.6	... світу в цілому				.163**	.160**	.251**	.102*	.182**
Рівень значущості (важливості) майбутнього ...									
3.7	... власного населеного пункту		.247**	.163**				.270**	
3.8	... України в цілому		.253**	.201**		.09*		.357**	
3.9	... світу в цілому	.128**	.158**	.163**		.195**	.092*	.203**	.110**
Оцінка вірогідності подій у майбутньому									
3.10	Перемога України у війні з РФ у 2024 році				.105*		.094*	.291**	.192**
3.11	Перемога України у війні з РФ у 2025 р.						.095*	.336**	.135**
3.12	Перемога України у війні з РФ через кілька років							.197**	
3.13	Вступ України до ЄС						.127**	.263**	.117**
3.14	Вступ України в НАТО						.122**	.225**	.131**
3.15	Перетворення України на впливову демократичну європейську державу	.117**		.088*		.115**	.177**	.402**	.204**
3.16	Покращення соц.-економ. становища України					.100*	.158**	.346**	.196**
3.17	Подолання корупції в Україні						.108**	.215**	.142**
Потенційний (теоретичний) рівень свого впливу на майбутнє:									
3.18	... власного населеного пункту				.095*		.136**	.159**	.216**
3.19	... України в цілому				.09*	.092*	.247**	.171**	.235**
3.20	... світу в цілому		-.088*				.214**		.231**
Рівень свого реального впливу на майбутнє:									
3.21	... власного населеного пункту				.083*		.211**	.155**	.236**
3.22	... України в цілому			-.082*	.095*		.245**	.195**	.234**
3.23	... світу в цілому				.097*		.242**		.265**
Міра активності використання вказаних способів впливу на майбутнє України:									
3.24	Чесна та якісна праця/навчання		.221**	.293**		.194**	.150**	.263**	.161**
3.25	Творчість, саморозвиток	.131**	.173**	.191**	.096*	.269**	.217**	.198**	.226**
3.26	Фінансова допомога ЗСУ та ін. структурам	.114**	.153**	.267**		.168**	.200**	.388**	.254**
3.27	Участь у роботі громадських / благодійних організацій						.109**	.236**	.199**
3.28	Участь у роботі політичних організацій				.087*			.083*	.146**
3.29	Військова служба		-.091*			-.113*			
3.30	Патріотичне виховання дітей та молоді	.140**	.202**	.233**		.087*	.093*	.470**	.125**
3.31	Збереження мови, нац. традицій	.141**	.167**	.302**		.154**	.109**	.509**	.207**
3.32	Звернення до церкви/Бога, молитви за Україну	.118**	.136**	.087*			.095*	.257**	.119**

Примітки: * при $p \leq 0,05$; ** при $p \leq 0,01$.

пропорційно пов'язані зі складнощами прогнозування майбутнього власного населеного пункту та України в цілому, а чинник добросовісності позитивно корелює зі складнощами прогнозування в майбутньому свого населеного пункту та світу. Такі результати видаються цілком логічними. Відкритим до майбутнього та суб'єктивно благополучним особистостям легше прогнозувати навколишнє майбутнє, адже вони позитивно сприймають життя, меншою мірою концентруються на можливих труднощах чи загрозах і більше бачать перспектив розвитку на регіональному й державному рівнях. Добросовісні особистості навпаки мають більше складнощів із прогнозуванням майбутнього. Мабуть, справа у їхній педантичності та бажанні ретельно підійти до розв'язання будь-якої проблеми, тим паче коли це стосується власного населеного пункту (покращення умов якого безпосередньо позначиться на особистому добробуті) та світу в цілому (прогнозування розвитку якого – аж надто складна справа, враховуючи потужний вплив різноманітних чинників).

Рівень оптимістичності уявлень про майбутнє на мікро-, мезо- та макрорівнях позитивно корелює з чинниками емоційної стабільності, відкритості новому досвіду та майбутньому, суб'єктивного благополуччя, патріотизму. Ці результати теж закономірні, оскільки люди з вищезгаданими індивідуально-психологічними рисами мають позитивніші установки на життя, а тому сприймають майбутнє як незагрозливе, перспективніше, краще, досконаліше, ніж теперішнє; таке, що передбачає забезпечення суверенних прав і свобод громадян, їхнього добробуту тощо.

Стосовно оцінки значущості майбутнього навколишнього світу, прямо пропорційні кореляції (на всіх трьох рівнях) було отримано з чинниками дружельності, добросовісності та патріотизму. Дружельні люди, як відомо, соціоцентричні, а отже, не можуть байдуже ставитися до проблем навколишнього світу. Добросовісні особистості відповідально підходять не лише до розв'язання власних проблем, але й до проблем оточення. Вони цілеспрямовані, організовані, мотивовані, з високо розвиненим самоконтролем, що робить для них неабияк важливим майбутнє власного місця проживання, країни та світу. Нарешті, особи з розвиненими патріотичними настановленнями часто ведуть активний спосіб життя, займаючись політикою, волонтерством, виконанням громадських обов'язків і таким чином дбають про майбутній добробут країни. Також зафіксовано позитивні статистично вірогідні зв'язки між рівнем значущості майбутнього України та світу й показником відкритості новому досвіду. Відкриті новому люди – за природою експериментатори, креативні, всебічно розвинені особистості, що цікавляться різними сферами життя, обирають знайомства з новими людьми, мандрівки новими маршрутами тощо. Розвиток власної країни й світу в цілому, певно, відкриє їм нові перспективи для реалізації та «руху вперед».

Розглядаючи потенційну міру впливу на майбутнє, можемо засвідчити наявність статистично вірогідних позитивних кореляцій на трьох рівнях

із показниками суб'єктивного благополуччя й відкритості майбутньому. Мабуть, суб'єктивно благополучні, відкриті до майбутнього люди почуваються більш упевненими, повноправними членами своєї громади, справжніми громадянами рідної країни та загалом громадянами світу, думку яких не можна ігнорувати та від яких багато чого залежить. На рівні власного населеного пункту й України отримано прямо пропорційні зв'язки з чинниками емоційної стабільності та патріотизму. Припускаємо, що люди зі стабільною, стресостійкою нервовою системою, розвиненим почуттям патріотизму теж упевнені у власних можливостях і світоглядних настановленнях і не сумніваються у своїй спроможності щось змінити в майбутньому на Батьківщині.

Цікаво, що схожі результати отримано й щодо міри свого реального впливу на майбутнє. Зокрема, на усіх рівнях маємо статистично вірогідні позитивні кореляції зі шкалами емоційної стабільності, суб'єктивного благополуччя та відкритості майбутньому, тоді як на рівні власного населеного пункту й України зафіксовано зв'язок з показником патріотизму. Певно, знову йдеться про позитивне й перспективне сприймання емоційно стабільними, суб'єктивно благополучними, відкритими до майбутнього, патріотично налаштованими людьми себе та своєї ролі громадянина власної держави й мешканця світу.

В оцінках ступеня вірогідності різних подій у майбутньому найбільше прямо пропорційних статистично вірогідних кореляцій зафіксовано з показниками патріотизму, суб'єктивного благополуччя та відкритості майбутньому. Особистості з вище перерахованими рисами високо оцінили ймовірність перемоги України у війні з РФ у 2024 р. (що на час дослідження було актуальним), у 2025 р. та через кілька років (останнє стосується лише осіб із патріотичними поглядами); вступу України до ЄС і в НАТО; перетворення України на впливову демократичну європейську державу; покращення соціально-економічного становища України й подолання в державі корупції. Припускаємо, що задоволені власним життям, оптимістично, патріотично налаштовані, відкриті майбутньому люди першочергово віритимуть у реалізацію таких важливих для розвитку рідної країни подій.

Відносно оцінок активності використання різних способів впливу на майбутнє України було отримано найбільше кореляцій. Вони стосувалися усіх досліджуваних чинників, крім емоційної стабільності (тут отримано лише поодинокі зв'язки). Загалом зафіксовано майже всі кореляції позитивного характеру. Так, патріоти та відкриті до майбутнього люди активно використовують усі досліджувані способи впливу, крім військової служби (що можемо пояснити специфікою нашої вибірки, у якій переважають жінки). Суб'єктивно благополучні респонденти активно використовують усі способи впливу на майбутнє країни, за винятком військової служби та участі у роботі політичних організацій. Стосовно останніх гадаємо, що особи з уявленнями про своє життя як про вдаль не прагнуть отримати політичну владу

заради впливу на інших або самоствердження – у них і так усе чудово. Дружелюбні досліджувані, за їхнім зізнанням, бажають активно впливати на майбутнє України всіма вище наведеними способами, окрім військової служби (тут отримано обернено пропорційну кореляцію) та участі в роботі громадських/благодійних і політичних організацій (статистично вірогідних зв'язків із цими способами не виявлено). Така сама ситуація простежується відносно чинника відкритості новому досвіду (за винятком зв'язку між ним і мірою активності звернення до церкви/Бога). Припускаємо, що політична справа не відповідає соціоцентричній спрямованості та гуманістичним цінностям дружелюбних особистостей, а громадська робота й благодійність не задовольняють їхніх інтересів у безпосередньому, емоційному спілкуванні на так званій «короткій нозі» з іншими людьми. Що стосується «новаторів», то участь у будь-яких організаціях, либонь, обмежує їхню креативність, схильність до експериментів, а звернення до Бога більш властиве особам з консервативними (традиційними) цінностями. Показник добросовісності пов'язаний з усіма способами впливу, крім участі в роботі громадських/благодійних і політичних організацій та військової служби. Якщо останнє ми пояснюємо статевиими особливостями досліджуваної вибірки, то перше, мабуть, зумовлюється психологічними характеристиками добросовісних людей. Брати участь у будь-яких суспільно корисних організаціях уявляється аж надто відповідальною справою і, напевно, у голові постають питання: «А якщо наобіцяю, а нічого не вийде? Чи впораюся з поставленими завданнями?» й т.ін. Крім того, стереотипно політика уявляється «брудною справою», займатися якою, гадаємо, заважають високо розвинені моральні принципи зазначених особистостей. Що стосується чинника екстраверсії, то він, як з'ясувалося, корелює з наступними способами впливу: творчість, саморозвиток; фінансова допомога ЗСУ та іншим структурам; патріотичне виховання дітей та молоді; збереження мови, національних традицій; звернення до церкви/Бога, молитви за Україну. Натомість з іншими способами впливу статистично вірогідного зв'язку виявлено не було. Окрім зв'язку з патріотичним вихованням, що передбачає комунікацію, до якої прагнуть екстраверти, ці результати важко пояснити. Мабуть, використання або не використання різних способів впливу зумовлене іншими особистісними характеристиками досліджуваних з високим рівнем екстраверсії. Цікаво, що з показником емоційної стабільності корелюють лише творчість, саморозвиток та участь у роботі політичних організацій (отримано прямо пропорційні зв'язки). Припускаємо, що політика як досить стресова сфера активності потребує саме людей із сильною, витривалою нервовою системою. А от ігнорування інших способів впливу може бути зумовлене здатністю емоційно стабільних осіб зберігати холоднокривність, спокій навіть у несприятливих ситуаціях; відчуттям власної гарної пристосованості до життя. Певно, саме ці їхні особливості роблять таких людей впевненими у своїй можли-

вості пристосуватися до будь-яких умов майбутнього без зайвої власної активності. Варто зазначити, що творчість та саморозвиток виявилися прямо пропорційно пов'язаними з усіма досліджуваними індивідуально-психологічними чинниками, тоді як військова служба – лише з чинниками дружелюбності та відкритості новому досвіду (тут зафіксовано обернено пропорційні зв'язки). Неактивне використання дружелюбними та «новаторськими» особистостями військової служби швидше за все зумовлено її обмеженнями за стилем спілкування та поведінки. Авторитарний стиль не властивий особам із розвиненим соціоцентризмом, а жорстка дисципліна, чітко прописані норми не відгукуються «експериментаторам» по життю. Що ж до творчості та саморозвитку, то зараз це модна тема, пов'язана з масовим пропагуванням гуманістичних та індивідуалістських цінностей на тлі поширеного у XXI столітті технократичного мислення. Крім того, заняття творчістю, як відомо допомагають зменшити емоційну напругу, зняти стрес, а отже є актуальними для багатьох українців в умовах російської агресії.

Висновки. Підсумовуючи, виділимо наступні важливі моменти:

1. Складові макрообразу майбутнього найбільше пов'язані з особистісними чинниками відкритості майбутньому, суб'єктивного благополуччя та патріотизму й значно менше корелюють зі шкалами «Великої п'ятірки». Найменше статистично вірогідних зв'язків отримано з показником екстраверсії.

2. Між індивідуально-психологічними чинниками та складовими макрообразу майбутнього виявлено переважно прямо пропорційні статистично вірогідні зв'язки. Обернено пропорційні кореляції досліджуваних чинників отримано лише з окремими показниками: рівня складнощів прогнозування майбутнього, рівня потенційного та реального впливу на майбутнє, міри активності використання різних способів впливу на майбутнє України.

3. З-поміж складових макрообразу майбутнього найбільше статистично вірогідних зв'язків отримано з мірою активності використання досліджуваними різних способів впливу на майбутнє України. Ці зв'язки більшою або меншою мірою стосувалися усіх досліджуваних індивідуально-психологічних чинників. Найменше їх було зафіксовано щодо показника емоційної стабільності. Також досить значна кількість кореляцій виявлена щодо оцінок вірогідності різних подій у майбутньому. Причому з показниками «Великої п'ятірки» отримано лише поодинокі кореляції, тоді як найбільше їх було з чинниками суб'єктивного благополуччя, патріотизму та відкритості майбутньому. Найменше статистично вірогідних кореляцій виявлено щодо рівня складнощів прогнозування майбутнього. Вони стосувалися чинників дружелюбності, добросовісності, суб'єктивного благополуччя та відкритості майбутньому.

4. Серед усіх змістових складових образу майбутнього пов'язаною з усіма особистісними чинниками виявилася лише частота використання творчості/саморозвитку як способу впливу на майбутнє Укра-

їни. Це дає можливість припустити універсальність творчого процесу (й, можливо, творчості як цінності) для осіб з різними індивідуально-психологічними характеристиками.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у відстеженні динаміки макрообразу майбутнього серед різних категорій населення України (за соціально-демографічною специфікою).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дванадцять загальнонаціональне опитування: Динаміка оцінки образу держави (18–19 травня 2022): прес-реліз СГ «Рейтинг». URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dvenadcatyy_obschenacionalnyu_opros_dinamika_ocenki_obraza_gosudarstva_18-19_maya_2022.html
2. Дроздов О.Ю. Геополітичний образ майбутнього молоді з різних регіонів України в контексті психологічної безпеки. *Проблеми політичної психології*. 2018. Вип. 7 (21). С. 113–127.
3. Злобіна О., Бевзенко Л., Парашевін М., Шевченко С. Масові очікування українців щодо майбутнього країни (2024). URL: https://isnasu.org.ua/popsci/017_Zlobina_ta_in_-_Masovi_ochikuvannya_ukrainciv.php
4. Остапенко І.В. Використання медіаконтенту для візуалізації уявлень молоді про майбутнє: виклики війни і євроінтеграція. *Проблеми політичної психології*. 2022. Вип. 11 (25). С. 126–141.
5. Підсумки 2023 року: громадська думка українців: прес-реліз Фонду «Демократичні ініціативи» (2023). URL: https://dif.org.ua/article/pidsumki-2023-roku-gromadska-dumka-ukraintsiv?fbclid=IwAR3_vkElf71tHks9IVcoCpHYHiq2w3tP7cOUWdJD CSHnl_zUzosrRrWnVsQ
6. Соціологічне дослідження до Дня Незалежності: уявлення про патріотизм та майбутнє України (16-20 серпня 2023): прес-реліз СГ «Рейтинг». URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/soc_olog_chne_dosl_dzhennya_do_dnya_nezalezhno_uyavlennya_pro_patr_otizm_ta_maybutn_ukra_ni_16-20_se.html
7. Сучасна українська молодь: регіональні особливості ідентифікації [Електронне видання]: монографія / За наук. ред. І. Остапенко. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2024. 127 с. URL: <https://ispp.org.ua/2025/03/05/monografiya-suchasna-ukrainska-molod-regionalni-osoblyvosti-identyfikaczi>
8. Чи йдуть українці до єднання і як українці бачать майбутнє України: прес-реліз КМІС (2025). URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1540&page=1>
9. Яким українці бачать майбутнє України через 10 років і готовність терпіти матеріальні труднощі: прес-реліз КМІС (2022). URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1157&page=1>
10. Яким українці бачать майбутнє України через 10 років: прес-реліз КМІС (2023). URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1348&page=1>
11. Kovalenko A. V., Roketa O. L. Youth's imagery features of their own future and future of Ukraine. *Український психологічний журнал*. 2016. № 1. С. 50–63. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukpsj_2016_1_7

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 09.09.2025

Дата публікації: 30.09.2025